

1ο Διεθνές Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο Από τον 20ο στον 21ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες

Αρ. 1 (2021)

Τόμος Πρακτικών 1ο Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο "Από τον 20ο στον 21ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες: Η απότομη μετάβαση της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Στάσεις – Αντιλήψεις – Σενάρια – Προοπτικές – Προτάσεις

Η επίδραση της «κοινωνικής αποστασιοποίησης» κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19 σε μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην περιοχή της Θεσσαλίας

*Χαρίλαος Τσιχουρίδης, Μαριάνθη Μπατσίλα,
Νικόλαος Πέτρου, Ιωάννης Ρουσσάκης*

doi: [10.12681/online-edu.3227](https://doi.org/10.12681/online-edu.3227)

Η επίδραση της «κοινωνικής αποστασιοποίησης» κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19 σε μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην περιοχή της Θεσσαλίας

Χαρίλαος Τσιουριδής¹, Μαριάνθη Μπατσίλα², Νικόλαος Πέτρου³, Ιωάννης Ρουσσάκης⁴

hatsihour@uth.gr, marbatsila@gmail.com, petrounick@gmail.com,
yiannis.roussakis@uth.gr

¹Μέλος Ε.Δι.Π., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,

²Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου, M.Sc, M.ed, D.Ed,

³Καθηγητής Πληροφορικής, M. Ed,

⁴Επίκουρος καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,

Περίληψη

Στην παρούσα έρευνα επιχειρείται η διερεύνηση και η καταγραφή των αντιλήψεων μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με την επίδραση του εγκλεισμού και της κοινωνικής αποστασιοποίησης εξαιτίας της πανδημίας Covid-19, σε παράγοντες της σχολικής και κοινωνικής τους ζωής εστιάζοντας στην επικοινωνία τους με τους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές τους, στην αντιμετώπιση των σχολικών τους υποχρεώσεων και στις διαδικασίες μάθησης, στην αγωνία τους για την ολοκλήρωση των σπουδών τους, καθώς επίσης και στην άποψή τους για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στην έρευνα συμμετείχαν 144 μαθητές Γενικών Λυκείων από την περιοχή της Θεσσαλίας καταγράφοντας τις απόψεις τους σε πέντε περιόδους, που καλύπτουν χρονικά όλη την περίοδο (Μάρτιος - Μάιος 2020). Τα αποτελέσματα είναι αποκαλυπτικά της επιρροής που είχε η περίοδος ισχύος του εγκλεισμού κοινωνικής αποστασιοποίησης στη σχολική και κοινωνική ζωή των μαθητών και μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία για περαιτέρω μελέτη.

Λέξεις Κλειδιά: Κοινωνική αποστασιοποίηση, εγκλεισμός, αντιλήψεις μαθητών, σχολική ζωή, εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Εισαγωγή

Τον Μάρτιο 2020 λειτουργία των σχολείων σταμάτησε σχεδόν σε ολόκληρο τον κόσμο, μέσα σε ένα κλίμα ανησυχίας και φόβου για την εξάπλωση της πανδημίας covid-19 (UNESCO, 2020). Η υπόλοιπη σχολική χρονιά ουσιαστικά χάθηκε ή ολοκληρώθηκε τοπικά στις περισσότερες χώρες. Στις περιπτώσεις που τα σχολεία άνοιξαν, όπως έγινε στην Ελλάδα από το δεύτερο δεκαήμερο του Μαΐου, αυτό έγινε με την εφαρμογή μέτρων «φυσικής απόστασης», μείωσης του αριθμού των μαθητών ανά τάξη, εκ περιτροπής παρουσία στη σχολική τάξη και αποφυγής διδακτικών και μαθησιακών διαδικασιών που θα απαιτούσαν διεργασίες με αυξημένη κινητικότητα ή φυσική εγγύτητα των συμμετεχόντων (βλ. ενδεικτικά, ΥΠΑΙΘ, 2020). Δεν υπάρχει αντίστοιχο προηγούμενο τόσο μακρόχρονης διακοπής της εκπαιδευτικής διαδικασίας κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, στην πρόσφατη εκπαιδευτική ιστορία, καθώς η επιστροφή στους «κανονικούς» ρυθμούς της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι για τις περισσότερες χώρες ακόμα ζητούμενο ή μη-ορατό ενδεχόμενο για τη σχολική χρονιά 2020-21 (OECD, 2020).

Η διακοπή της λειτουργίας των σχολείων ήταν, όπως γνωρίζουμε, μέρος μιας συνολικότερης αναστολής της καθημερινότητας που αφορούσε όλους (βλ. ενδεικτικά: ΦΕΚ

Από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες Η απότομη μετάβαση της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Στάσεις-Αντιλήψεις-Σενάρια-Προοπτικές-Προτάσεις

A55/11-3-2020): Αναστολή λειτουργίας επιχειρήσεων και υπηρεσιών, περιορισμοί στη μετακίνηση, μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης και εγκλεισμού, επιβεβλημένες αλλαγές σε καθημερινές συνθήκες. Σημαντικό μέρος των οικογενειών των μαθητών βρέθηκαν όλοι μαζί στο σπίτι περισσότερο από ποτέ, με κυρίαρχη την αγωνία για το παρόν και το μέλλον, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που ο εγκλεισμός συνοδεύτηκε από απώλεια της εργασίας ή από περιορισμό της οικονομικής δραστηριότητας. Σε άλλες περιπτώσεις η καθημερινότητα αναστατώθηκε και από τη νέα απαίτηση της τηλε-εργασίας για μεγάλες ομάδες εργαζομένων (ιδιαίτερα στον τομέα των υπηρεσιών) αλλά και από τη νέα πραγματικότητα της τηλεκπαίδευσης. Τα όρια ανάμεσα στο σπίτι, στο σχολείο και τη δουλειά ουσιαστικά διαλύθηκαν. Κι αυτό, όπως παρατηρούν επιστημονικές μελέτες και έρευνες επηρεάζει νοητικά, ψυχικά και σωματικά ενήλικους και ανηλίκους. Προστίθεται μάλιστα στο άγχος και την ανησυχία για την πανδημία και τις επιπτώσεις της αποστασιοποίησης και του εγκλεισμού (Psychiatry Research, 2020).

Σε ότι αφορά την εκπαίδευση, οι οικογένειες, τα νοικοκυριά, οι γονείς και οι μαθητές κλήθηκαν μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα να αλλάξουν τον τρόπο που μετείχαν στην εκπαιδευτική διαδικασία, τον τρόπο που διδασκόταν και μάθαιναν (OECD, 2020b). Υπάρχουν πολλές παράμετροι και διαστάσεις που παρουσιάζουν τεράστιο ενδιαφέρον σε αυτές τις αλλαγές. Η έρευνα που παρουσιάζεται σε αυτή την εργασία αναφέρεται στην επίδραση της διακοπής της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του εγκλεισμού και της κοινωνικής αποστασιοποίησης σε εφήβους, μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, μια ομάδα νέων ανθρώπων που επηρεάστηκαν πολύπλευρα από τις συνθήκες που δημιούργησε η Πανδημία covid-19. Επιδιώκει με τον τρόπο αυτό να συμβάλλει αφενός στην κατανόηση των επιπτώσεων αυτής της δύσκολης συγκυρίας στις σκέψεις, τα συναισθήματα και την καθημερινότητα των εφήβων μαθητών και αφετέρου να μελετήσει παράγοντες που μπορούν να συμβάλλουν στην βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η λογική της έρευνας

Οι επιδράσεις της πανδημίας στον γενικό πληθυσμό αποτέλεσαν αντικείμενο ερευνών σε ολόκληρο τον κόσμο, ήδη από τις πρώτες ημέρες εφαρμογής των μέτρων εγκλεισμού και κοινωνικής αποστασιοποίησης (βλ. ενδεικτικά Brooks et al, 2020). Η αίσθηση της απειλής και του άγχους, η πιθανή προκατάληψη απέναντι σε όσους ασθενούν, οι θεωρίες συνωμοσίας και οι ψευδείς ειδήσεις, οι δυσκολίες στις συναισθηματικές σχέσεις, ο καθημερινός βομβαρδισμός με νέους κανόνες για διαδικασίες που πριν ήταν ρουτίνα, οι νέες κοινωνικές και πολιτικές πραγματικότητες είναι μερικά μόνο από τα ζητήματα που επηρεάζουν τις ανθρώπινες συμπεριφορές μέσα σε αυτή την κρίση (Van Bavel et al, 2020). Οι επιδράσεις των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας στους εφήβους μαθητές, ιδιαίτερα η κοινωνική αποστασιοποίηση και απομόνωση και τα νέα ψυχο-συναισθηματικά δεδομένα που συνεπάγονται, η διακοπή της καθημερινής ρουτίνας και δικτύωσης, η αναστολή της εκ του σύνεγγυς μαθησιακής διαδικασίας και κοινωνικοποιητικής λειτουργίας της εκπαίδευσης, αποτέλεσαν αντικείμενο ερευνών σε ολόκληρο τον κόσμο, τόσο από ερευνητικές ομάδες όσο και από δημόσιους φορείς (βλ. ενδεικτικά, Loades et al, 2020) με δεδομένο ότι, όπως έχει διαπιστωθεί, αυτή η ηλικιακή και κοινωνική ομάδα διατρέχει υψηλότερο κίνδυνο να αναπτύξει ψυχο-συναισθηματικά προβλήματα σε σχέση με τους ενήλικους (Deighton et al, 2019). Στα παραπάνω πρέπει να προσθέσει κανείς και τα ζητήματα που πιθανόν δημιούργησε η συμμετοχή στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, που αποτελούσε για την πλειονότητα των μαθητών και εκπαιδευτικών μια νέα εμπειρία (OECD, 2020b).

Η έρευνα που παρουσιάζεται σε αυτή την εργασία διερευνά και καταγράφει το πως οι μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αντιλήφθηκαν των εγκλεισμό και την κοινωνική

αποστασιοποίηση, και πως επέδρασαν αυτά στη σχολική και κοινωνική τους ζωής. Η έρευνα εστίασε στην άποψη των μαθητών σε πέντε περιόδους: πριν τα μέτρα για την πανδημία, στην αρχή των μέτρων, κατά την εξέλιξη της πανδημίας, λίγο προς την άρση των περιοριστικών μέτρων και μετά το άνοιγμα των Λυκείων. Εξετάστηκαν παράγοντες που αφορούσαν την καθημερινότητά τους και τις νέες κοινωνικές και εκπαιδευτικές συνθήκες που βίωναν και ζητήθηκαν οι απόψεις τους τόσο για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση όσο και για όσα του έλειψαν στο χρονικό διάστημα του εγκλεισμού.

Μεθοδολογία

Η ερευνητική προσέγγιση της μελέτης είναι ποσοτική καθώς ελέγχθηκαν συγκεκριμένες υποθέσεις συναφείς με το θέμα. Η στρατηγική της έρευνας ακολούθησε τα στάδια όπως αναφέρονται από τους Cohen, Manion & Morriison (2008), είχε συναφειακό χαρακτήρα και στόχευε κυρίως στην εύρεση σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών που εξετάστηκαν. Η συγκεκριμένη έρευνα ήταν δειγματοληπτική και το βασικό εργαλείο συλλογής δεδομένων ήταν το ερωτηματολόγιο.

Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά εργαλεία

Ο σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση και η καταγραφή των αντιλήψεων των μαθητών της Δ.Ε. σχετικά με την επίδραση του εγκλεισμού και της κοινωνικής αποστασιοποίησης που επιβλήθηκε εξαιτίας της πανδημίας Covid-19, σε παράγοντες της σχολικής και κοινωνικής τους ζωής όπως: η επικοινωνία τους με τους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές τους, η αντιμετώπιση των σχολικών τους υποχρεώσεων και οι διαδικασίες μάθησης, η διάθεσή τους για ενημέρωση και πληροφόρηση, η αγωνία για την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Εστίασαμε επίσης το ενδιαφέρον μας στις απόψεις των μαθητών για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (όπως την αντιλαμβανόταν κι όπως την βίωσαν), καθώς επίσης και στην ιεράρχηση στοιχείων της σχολικής και της κοινωνικής ζωής που τους έλειψαν περισσότερο, όπως: η δια ζώσης διδασκαλία, η επαφή με τους συμμαθητές τους, η ζωή/δραστηριότητες εκτός σχολείου, η ζωή στο σχολικό περιβάλλον (εκτός της διδασκαλίας)

Με βάση τα ανωτέρω, τα ερευνητικά ερωτήματα που παρουσιάζονται σε αυτή την εργασία διατυπώνονται ως εξής:

α) Κατά πόσον η επικοινωνία των μαθητών/τριών με τους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές τους, η αντιμετώπιση των σχολικών τους υποχρεώσεων, η διάθεσή τους για ενημέρωση και πληροφόρηση, η αγωνία για την ολοκλήρωση των σπουδών τους, διαφοροποιείται σε σχέση με το φύλο,

β) κατά πόσον η άποψη των μαθητών/τριών για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση διαφοροποιείται σε σχέση με το φύλο,

γ) κατά πόσον η ιεράρχηση των μαθητών/τριών για: α) τη δια ζώσης διδασκαλία, β) την επαφή με τους συμμαθητές τους, γ) τη ζωή/δραστηριότητες εκτός σχολείου και δ) τη ζωή στο σχολικό περιβάλλον (εκτός της διδασκαλίας) διαφοροποιούνται σε σχέση με το φύλο.

Δείγμα της έρευνας

Στην έρευνα συμμετείχαν 144 μαθητές/τριες (50 αγόρια και 94 κορίτσια) από διάφορες περιοχές της Θεσσαλίας. Η επιλογή των μαθητών ήταν τυχαία και η συμμετοχή τους ήταν εκούσια και ανώνυμη, καθώς συμπλήρωσαν ελάχιστα δημογραφικά στοιχεία στις πρώτες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, όπως το φύλο και η ηλικία τους καθώς η τάξη φοίτησής τους

καθώς και το χρονικό διάστημα συμμετοχής στην έρευνα μετά το άνοιγμα των σχολικών μονάδων.

Τα ερευνητικά εργαλεία

Βασικό στοιχείο μιας έρευνας είναι ο τρόπος συλλογής και επεξεργασίας των ερευνητικών δεδομένων που εκφράζουν τις απόψεις των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία. Στη συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο, με κατάλληλα διατυπωμένες ερωτήσεις που καλύπτουν τον σκοπό της έρευνας. Το ερωτηματολόγιο σταθμίστηκε ως προς την εγκυρότητα και την αξιοπιστία μέσω αρχικής πιλοτικής έρευνας για την συγκεκριμένη ομάδα μαθητών.

Η εσωτερική αξιοπιστία του ερωτηματολογίου ελέγχθηκε με το Συντελεστή Εσωτερικής Συνέπειας alpha του Cronbach (Howitt & Cramer, 2003). Ο δείκτης αυτός είναι δυνατόν να λαμβάνει τιμές στο σύνολο [0,1]. Το 0 ερμηνεύεται ως έλλειψη αξιοπιστίας στην κλίμακα, ενώ το 1 ως ισχυρά αξιόπιστη κλίμακα. Σύμφωνα με τους Ρούσσο & Τσαούση (2011), το κατώτερο ανεκτό όριο για ένα δείκτη αξιοπιστίας είναι περίπου το 0,7. Στην παρούσα έρευνα ο έλεγχος της αξιοπιστίας μετά τη χορήγηση του μεταφρασμένου ερωτηματολογίου ήταν $\alpha = 0.978$ (Πίνακας 1), δείκτης που θεωρείται υψηλός για τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Επομένως η διαγραφή κάποιας ερώτησης δεν έχει να προσφέρει ουσιαστικά στην αξιοπιστία του εργαλείου.

Πίνακας 1: Δείκτης Cronbach's Alpha

ReliabilityStatistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,978	183

Στην έρευνα οι ερωτώμενοι έπρεπε να απαντήσουν με βάση μια εννιάβαθμη κλίμακα Likert, δηλαδή μια κλίμακα 9 σημείων διαβαθμισμένη ανάλογα με το ερώτημα (1: καθόλου καλή, ..., 9: πάρα πολύ καλή, ή 1: καθόλου, ..., 9: πάρα πολύ μεγάλη, κλπ).

Ως προς τη δομή του, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 3 μέρη: α) Δημογραφικά χαρακτηριστικά, (φύλο, τάξη φοίτησης, περιοχή σχολείου φοίτησης, χρόνος συμμετοχής στην έρευνα) · β): ερωτήματα που εξετάζουν τις απόψεις των μαθητών/τριών για θέματα όπως: εξ αποστάσεως εκπαίδευση, επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς και συμμαθητές, αντιμετώπιση των σχολικών υποχρεώσεων, διάθεσή για ενημέρωση/γνώση και πληροφόρηση, αγωνία για την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς και τη συνέχιση των σπουδών τους· γ) ερωτήματα ιεράρχησης της σημαντικότητας των θεμάτων που αφορούν τη δια ζώσης διδασκαλία στη σχολική τάξη, τη συναναστροφή με φίλους και συμμαθητές/τριες στο σχολείο, τις συναναστροφές/δραστηριότητες εκτός σχολείου, το σχολικό περιβάλλον (άλλοι μαθητές, συμμαθητές, εκπαιδευτικοί, σχολικές δραστηριότητες κλπ).

Η έρευνα επεδίωξε την εξέταση της χρονικής συνάφειας των απαντήσεων των μαθητών. Για τον λόγο αυτό τα ερωτήματα αναφερόταν σε 5 διαδοχικές χρονικές περιόδους: α) πριν τα μέτρα για την πανδημία, β) κατά τη διάρκεια της 1ης εβδομάδας, γ) μετά την 1η εβδομάδα έως την ανακοίνωση της άρσης των περιοριστικών μέτρων, δ) ανακοίνωση της άρσης των περιοριστικών μέτρων έως το άνοιγμα των Λυκείων και ε) μετά το άνοιγμα των Λυκείων.

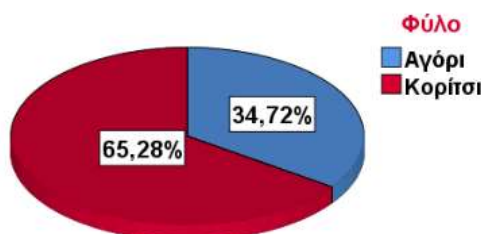
Εγκυρότητα - αξιοπιστία και δεοντολογία της έρευνας

Η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας έγκειται στην εθελοντική, ανώνυμη και τυχαία συμμετοχή των υποκειμένων στην έρευνα, στην διεξοδική πληροφόρηση προς τους συμμετέχοντες για τον σκοπό και τους στόχους της έρευνας καθώς και τη πιλοτική εφαρμογή σε τυχαίο μικρό δείγμα 10 ατόμων. Αναφορικά με τη δεοντολογία της έρευνας, όλοι οι μαθητές ενημερώθηκαν για το σκοπό και τους στόχους της, ενώ δόθηκαν στους συμμετέχοντες οι αναγκαίες επεξηγήσεις και διευκρινίσεις όπου χρειάστηκε, ως προς τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου για να μην υπάρξουν τυχόν απορίες. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες έλαβαν τη διαβεβαίωση ότι τα ερωτηματολόγια θα ήταν ανώνυμα και μόνο για τους σκοπούς της έρευνας ενώ τους εξηγήθηκε ότι θα μπορούσαν να έχουν τα αποτελέσματα στη διάθεσή τους αν και εφόσον το επιθυμούσαν.

Στατιστική ανάλυση

Η στατιστική επεξεργασία του ερωτηματολογίου έγινε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS και της εφαρμογής Excel.

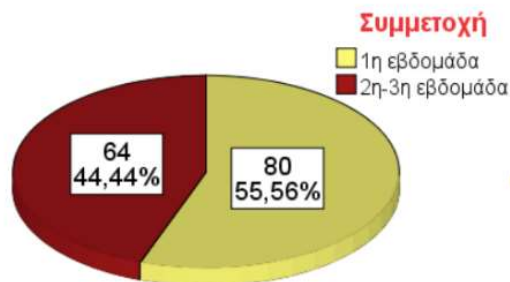
Ως προς το φύλο των συμμετεχόντων ατόμων (αγόρι, κορίτσι) τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα:

Διάγραμμα 1:Κοκκικό διάγραμμα ανά φύλο συμμετεχόντων

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία οι συμμετέχοντες στην έρευνα είναι κορίτσια σε ποσοστό 65,28% και αγόρια 34,72%, δηλαδή σχεδόν διπλάσιο από αυτό των αγοριών.

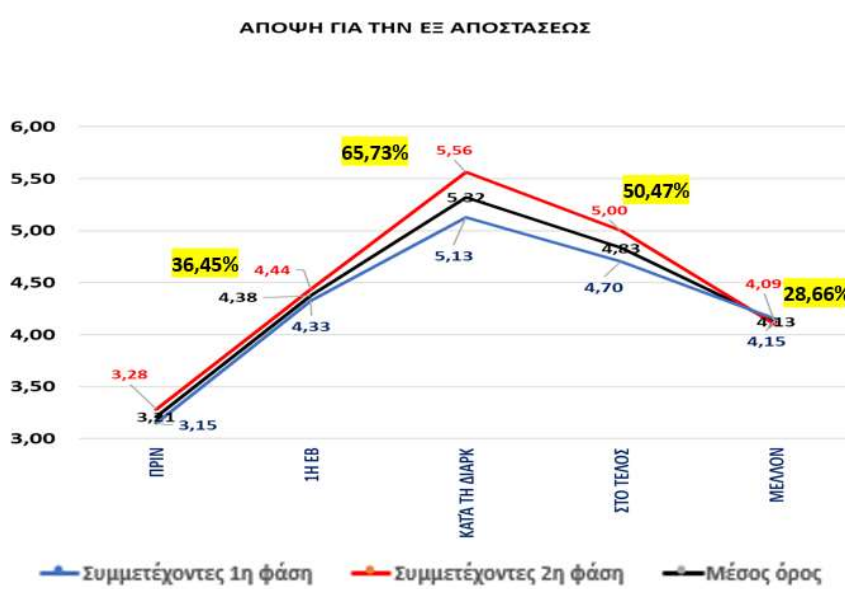
Ως προς τη χρονική περίοδο συμμετοχής των ατόμων στην έρευνα το 44,4% (64 άτομα) συμμετείχαν στην έρευνα την 1η εβδομάδα που άνοιξαν οι σχολικές μονάδες (Λύκεια), ενώ 55,6% (80 άτομα) συμμετείχαν τη 2η και 3η εβδομάδα από τότε που άνοιξαν τα Λύκεια (Διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2:Κυκλικό διάγραμμα ανά χρόνο συμμετοχής στην έρευνα

Ακολουθεί η διαγραμματική παρουσίαση των απόψεων των μαθητών λυκειακής βαθμίδας κατά τις πέντε διαφορετικές περιόδους και ανά χρονικό διάστημα συμμετοχής στη έρευνα (μπλέ καμπύλη συμμετέχοντες την 1η εβδομάδα μετά το άνοιγμα των σχολείων, κόκκινη καμπύλη συμμετέχοντες τη 2η και 3η εβδομάδα μετά το άνοιγμα των σχολείων και μαύρη γραμμή ο μέσος όρος όλων των συμμετεχόντων) σε παράγοντες της σχολικής και κοινωνικής τους ζωής λόγω της επιβαλλόμενης κοινωνικής αποστασιοποίησης.

Άποψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Διάγραμμα 3: Άποψη μαθητών/τριών για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

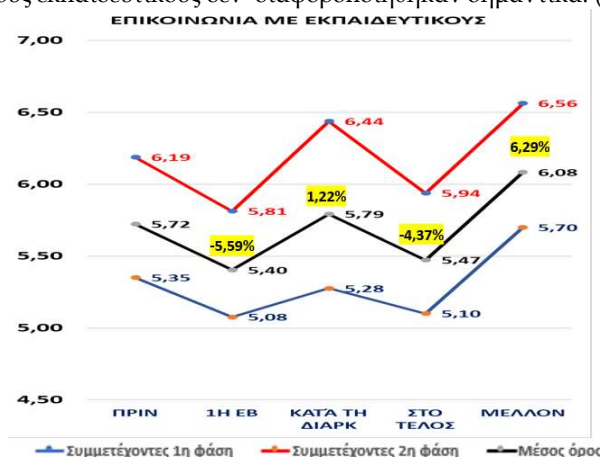
Από το γράφημα είναι εμφανές ότι γενικά οι απόψεις των μαθητών διαφοροποιούνται ως προς την περίοδο που απαντούν. Οι μέσες τιμές των απαντήσεων των μαθητών μετά τη 2η και 3η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων είναι λίγο μεγαλύτερες από τις τιμές των

Από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες Η απότομη μετάβαση της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Στάσεις-Αντιλήψεις-Σενάρια-Προοπτικές-Προτάσεις

απαντήσεων των μαθητών την 1η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων. Σχολιάζοντας ιδιαίτερα τις μέσες τιμές όλων των συμμετεχόντων (μαύρη καμπύλη) παρατηρούμε ότι πριν την πανδημία και το κλείσιμο των σχολείων οι μαθητές αξιολογούσαν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση πολύ χαμηλά (μέση τιμή 3,11 σε εννιάβαθμη κλίμακα). Η άποψή τους αυτή διαφοροποιείται με την έξαρση της πανδημίας (4,38) την 1η εβδομάδα και μεγιστοποιείται (5,32) κατά την κορύφωση της πανδημίας. Με την ανακοίνωση άρσης των περιοριστικών μέτρων παρατηρούμε ότι μειώνεται (4,93) και με το άνοιγμα το σχολείων μειώνεται ακόμη περισσότερο (4,13). Σημαντικό στοιχείο είναι ότι, συγκρίνοντας τις τιμές πριν την πανδημία και το κλείσιμο των σχολείων και μετά το άνοιγμα των σχολείων, οι απόψεις των μαθητών για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση διαφοροποιήθηκαν σημαντικά.

Επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς

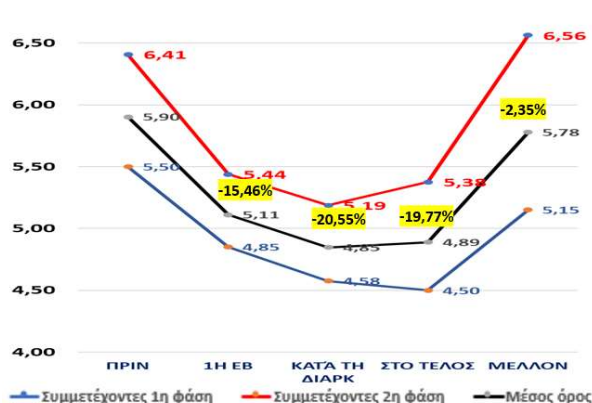
Ως προς την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς, οι απόψεις των μαθητών διαφοροποιούνται ως προς τη χρονική περίοδο που αναφέρονται. Οι μέσες τιμές των απαντήσεων των μαθητών/τριών μετά τη 2η και 3η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων είναι λίγο μεγαλύτερες από τις τιμές των απαντήσεων των μαθητών την 1η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων). Παρατηρούμε ότι πριν την πανδημία και το κλείσιμο των σχολείων οι μαθητές αξιολογούσαν την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς αρκετά καλή (μέση τιμή 5,72 σε εννιάβαθμη κλίμακα). Η άποψή τους αυτή διαφοροποιείται με την έξαρση της πανδημίας και μειώνεται λίγο (5,40) την 1η εβδομάδα και επανέρχεται στα αρχικά επίπεδα (5,79) κατά την κορύφωση της πανδημίας λόγω κυρίως της υλοποίησης των εξ αποστάσεως μαθημάτων (είτε σύγχρονα είτε ασύγχρονα). Με την ανακοίνωση άρσης των περιοριστικών μέτρων παρατηρούμε ότι μειώνεται ελαφρά (5,47) και με το άνοιγμα το σχολείων αυξάνεται λίγο ακόμη περισσότερο (6,08). Τέλος συγκρίνοντας τις τιμές πριν την πανδημία και το κλείσιμο των σχολείων και μετά το άνοιγμα των σχολείων οι απόψεις των μαθητών ως προς την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς δεν διαφοροποιήθηκαν σημαντικά. (Διάγραμμα 4).

Διάγραμμα 4: Άποψη μαθητών/τριών για την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς

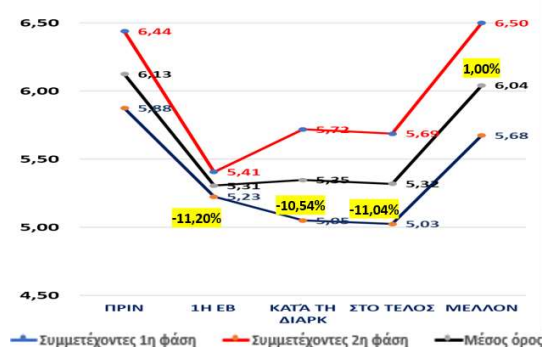
Επικοινωνία και συνεργασία με τους συμμαθητές

Διάγραμμα 5: Άποψη μαθητών/τριών για την επικοινωνία και τη συνεργασία με τους συμμαθητές

Παρατηρούμε ότι και σε αυτή την περίπτωση οι απόψεις των μαθητών διαφοροποιούνται ως προς το πότε απαντούν. Οι μέσες τιμές των απαντήσεων των μαθητών/τριών μετά τη 2η και 3η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων είναι λίγο μεγαλύτερες από τις τιμές των απαντήσεων των μαθητών την 1η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων. Πριν την πανδημία και το κλείσιμο των σχολείων οι μαθητές αξιολογούσαν την επικοινωνία και τη συνεργασία με τους συμμαθητές τους ως καλή (μέση τιμή 5,90 σε εννιάβαθμη κλίμακα). Η άποψή τους αυτή διαφοροποιείται με την έξαρση της πανδημίας και μειώνεται αρκετά (5,11) την 1η εβδομάδα και ακόμη περισσότερο (4,65) κατά την κορύφωση της πανδημίας. Με την ανακοίνωση άρσης των περιοριστικών μέτρων αυξάνεται λίγο (4,89) και με το άνοιγμα το σχολείων αυξάνεται λίγο περισσότερο (6,56) επανερχόμενη στα επίπεδα πριν από την επιβολή των περιοριστικών μέτρων.

Υλοποίηση των μαθησιακών υποχρεώσεων και οι διαδικασίες μάθησης

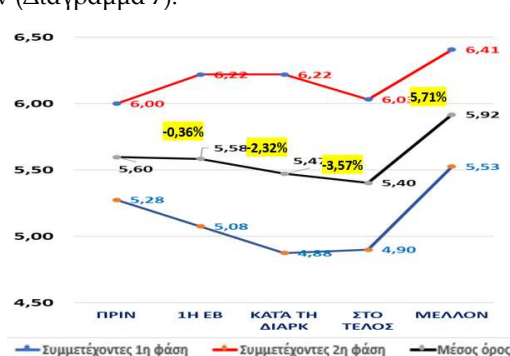
Διάγραμμα 6: Άποψη μαθητών/τριών για την υλοποίηση των εκπαιδευτικών τους υποχρεώσεων και οι διαδικασίες μάθησης

Από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες Η απότομη μετάβαση της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Στάσεις-Αντιλήψεις-Σενάρια-Προοπτικές-Προτάσεις

Οι απόψεις των μαθητών διαφοροποιούνται και πάλι ως προς το πότε απαντούν. Οι μέσες τιμές των απαντήσεων των μαθητών/τριών μετά τη 2η και 3η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων είναι λίγο μεγαλύτερες από τις τιμές των απαντήσεων των μαθητών την 1η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων. Πριν την πανδημία και το κλείσιμο των σχολείων οι μαθητές αξιολογούσαν την υλοποίηση των μαθησιακών τους υποχρεώσεων ως πολύ καλή (μέση τιμή 6,13 σε εννιάβαθμη κλίμακα). Η άποψή τους αυτή διαφοροποιείται με την έξαρση της πανδημίας και μειώνεται αρκετά (5,31) την 1η εβδομάδα και παραμένει περίπου η ίδια μέχρι την ανακοίνωση άρσης των περιοριστικών μέτρων (4,32) ενώ με το άνοιγμα το σχολείων αυξάνεται σημαντικά (6,04), επανερχόμενη στα επίπεδα πριν τη λήψη των περιοριστικών μέτρων.

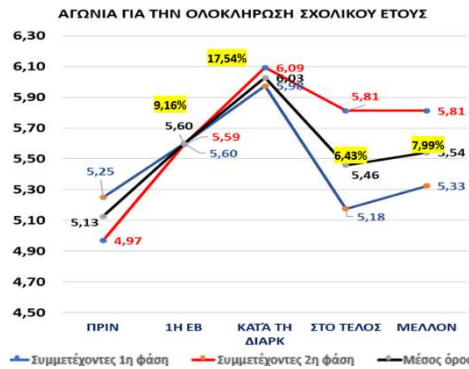
Ενδιαφέρον για ενημέρωση και πληροφόρηση

Ως προς το ενδιαφέρον για γνώση/ενημέρωση παρατηρούμε ότι οι μέσες τιμές των απαντήσεων των μαθητών/τριών μετά τη 2η και 3η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων είναι λίγο μεγαλύτερες από τις τιμές των απαντήσεων των μαθητών την 1η εβδομάδα από το άνοιγμα των σχολείων). Πριν την πανδημία και το κλείσιμο των σχολείων οι μαθητές αξιολογούσαν το ενδιαφέρον τους για ενημέρωση ως καλό (μέση τιμή 5,60 σε εννιάβαθμη κλίμακα). Η άποψή τους αυτή διαφοροποιείται ελάχιστα με την έξαρση της πανδημίας και μειώνεται αρκετά (5,58) την 1η εβδομάδα και παραμένει περίπου η ίδια μέχρι την ανακοίνωση άρσης των περιοριστικών μέτρων (5,40) και με το άνοιγμα το σχολείων αυξάνεται λίγο (5,92) επανερχόμενη σε λίγο υψηλότερα επίπεδα πριν τη λήψη των περιοριστικών μέτρων (Διάγραμμα 7).

Διάγραμμα 7: Άποψη μαθητών/τριών για ενδιαφέρον για γνώση/ενημέρωση

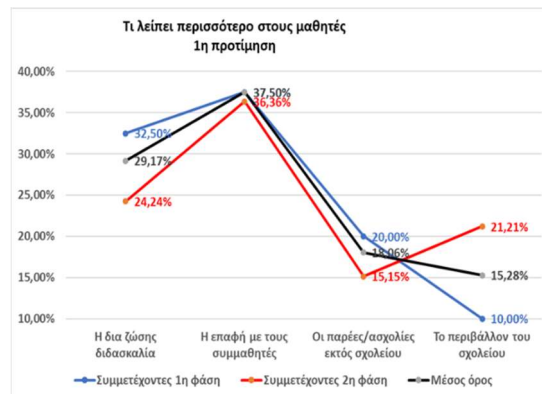
Αγωνία των μαθητών/τριών για την ολοκλήρωση του σχολικού έτους

Διάγραμμα 8: Άποψη μαθητών/τριών για την αγωνία ολοκλήρωσης του σχολικού έτους

Οι απόψεις των μαθητών διαφοροποιούνται ως προς το πότε απαντούν. Πριν την πανδημία και το κλείσιμο των σχολείων οι μαθητές αξιολογούσαν την αγωνία τους για την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς ως μέτρια (μέση τιμή 5,13 σε εννιάβαθμη κλίμακα). Η άποψή τους αυτή αυξάνεται με την έξαρση της πανδημίας (5,58) την 1η εβδομάδα, κορυφώνεται με την κορύφωση της πανδημίας (6,03), μειώνεται με την ανακοίνωση άρσης των περιοριστικών μέτρων (5,46), παραμένει περίπου ίδια με το άνοιγμα το σχολείων και αυξάνεται λίγο (5,54) επανερχόμενη σε λίγο υψηλότερα επίπεδα πριν τη λήψη των περιοριστικών μέτρων.

Τι έλειψε περισσότερο στους μαθητές

Διάγραμμα 8: Ιεράρχηση γεγονότων που έλειψαν περισσότερο στους μαθητές/τριες

Παρατηρούμε γενικά και πάλι ότι οι απόψεις των μαθητών διαφοροποιούνται ως προς το πότε απαντούν. Οι μαθητές δηλώνουν ότι τους έλειψε η επαφή με τους συμμαθητές τους, (37,5%), η δια ζώσης διδασκαλία (29,17%) και λιγότερο το περιβάλλον του σχολείου (15,28%)

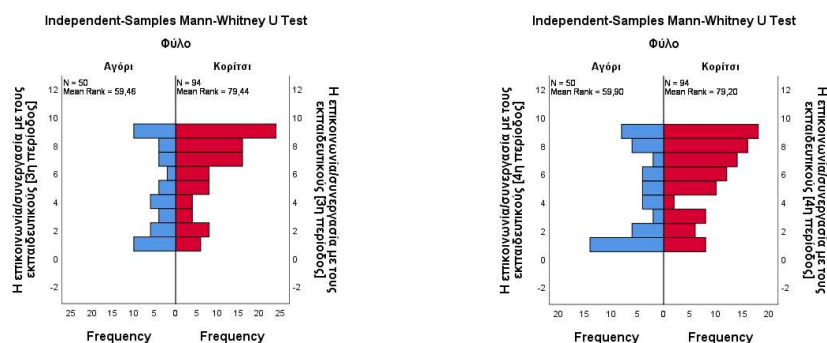
Επαγωγική ανάλυση δεδομένων-Διερεύνηση επίδρασης του παράγοντα φύλο

α) Επίδραση του παράγοντα φύλο στις μεταβλητές i) επικοινωνία των μαθητών/τριών με τους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές τους, ii) αντιμετώπιση των σχολικών τους υποχρεώσεων, iii) Διάθεση για γνώση/ενημέρωση και πληροφόρηση, iv) αγωνία για την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Η διερεύνηση της επίδρασης έγινε με τη χρήση του μη παραμετρικού κριτηρίου Mann-Whitney (U) και τα αποτελέσματα δίνονται στο πίνακα 2

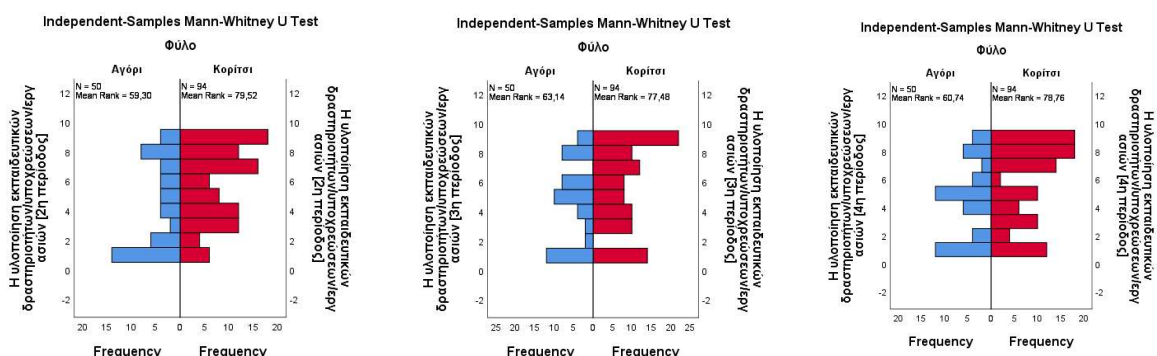
Πίνακας 2: Επίδραση του παράγοντα φύλο. Αποτελέσματα από το spss viewer

Hypothesis Test Summary/Independent-Samples Mann-Whitney U Test		
	Null Hypothesis	Sig.
1	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [1η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,972
2	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [2η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,786
3	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [3η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,536
4	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [4η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,748
5	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [5η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,932
6	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς [1η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,430
7	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς [2η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,065
8	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς [3η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,006
9	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς [4η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,008
10	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς [5η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,320
11	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους με τους συμμαθητές σας [1η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,072
12	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους με τους συμμαθητές σας [2η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,335
13	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους με τους συμμαθητές σας [3η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,787
14	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους με τους συμμαθητές σας [4η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,457
15	The distribution of Η επικοινωνία/συνεργασία με τους με τους συμμαθητές σας [5η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,115
16	The distribution of Η υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων/υποχρεώσεων/εργασιών [1η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,258
17	The distribution of Η υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων/υποχρεώσεων/εργασιών [2η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,005
18	The distribution of Η υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων/υποχρεώσεων/εργασιών [3η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,047
19	The distribution of Η υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων/υποχρεώσεων/εργασιών [4η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,013
20	The distribution of Η υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων/υποχρεώσεων/εργασιών [5η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,249
21	The distribution of Η διάθεση για νέα γνώση/πληροφόρηση/ενημέρωση [1η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,605
22	The distribution of Η διάθεση για νέα γνώση/πληροφόρηση/ενημέρωση [2η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,420
23	The distribution of Η διάθεση για νέα γνώση/πληροφόρηση/ενημέρωση [3η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,826
24	The distribution of Η διάθεση για νέα γνώση/πληροφόρηση/ενημέρωση [4η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,858
25	The distribution of Η διάθεση για νέα γνώση/πληροφόρηση/ενημέρωση [5η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,485
26	The distribution of Η αγωνία για την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς και των σπουδών [1η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,218
27	The distribution of Η αγωνία για την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς και των σπουδών [2η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,115
28	The distribution of Η αγωνία για την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς και των σπουδών [3η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,003
29	The distribution of Η αγωνία για την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς και των σπουδών [4η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,005
30	The distribution of Η αγωνία για την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς και των σπουδών [5η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	0,025

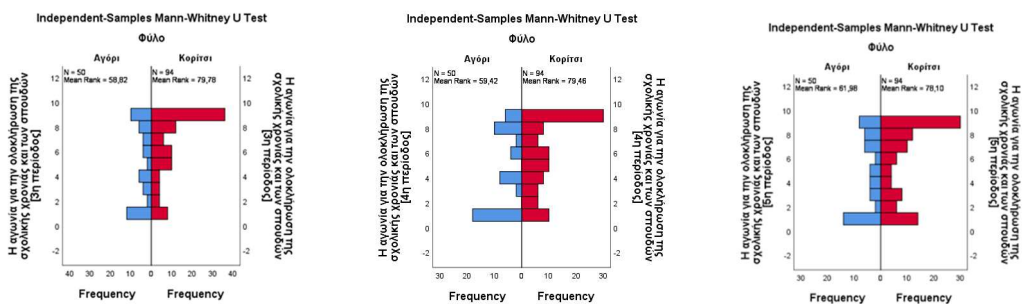
Παρατηρούμε ότι ο παράγοντας φύλο επιδρά στους παράγοντες α) επικοινωνία/συνεργασία των μαθητών/τριών με τους εκπαιδευτικούς και μάλιστα κατά την κορύφωση της πανδημίας (3η περίοδος) και μετά την ανακοίνωση άρσης των περιοριστικών μέτρων (4η περίοδος), (Διάγραμμα 9) β) υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων/υποχρεώσεων κατά τη 2η, 3η και 4η περίοδο (Διάγραμμα 10) γ) ολοκλήρωση σχολικής χρονιάς και σπουδών κατά τη 3η, 4η και 5η περίοδο (Διάγραμμα 11) με τα κορίτσια να εμφανίζουν καλύτερες μέσες τιμές (στατιστικώς σημαντικό αποτέλεσμα).

Διάγραμμα 9: ατανομές ανά φύλο ως προς την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς κατά τη 3η και 4η περίοδο

Διάγραμμα 10: Κατανομές ανά φύλο ως προς την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων κατά τη 2η, 3η και 4η περίοδο

Διάγραμμα 11: Κατανομές ανά φύλο ως προς την αγωνία ολοκλήρωσης της σχολικής χρονιάς κατά τη 3η, 4η και 5η περίοδο

Από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες Η απότομη μετάβαση της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Στάσεις-Αντιλήψεις-Σενάρια-Προοπτικές-Προτάσεις

β) Επίδραση του παράγοντα φύλο στις μεταβλητές ‘Άποψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση’. Η διερεύνηση της επίδρασης έγινε με τη χρήση του μη παραμετρικού κριτηρίου Mann-Whitney (U) και τα αποτελέσματα δίνονται στο πίνακα 3.

Πίνακας 3: Επίδραση του παράγοντα ‘φύλο’. Αποτελέσματα από το spss viewer

Null Hypothesis		Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [1η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	0,972	Retain the null hypothesis.
2	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [2η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	0,786	Retain the null hypothesis.
3	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [3η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	0,536	Retain the null hypothesis.
4	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [4η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	0,748	Retain the null hypothesis.
5	The distribution of Η άποψή σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση [5η περίοδος] is the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	0,932	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,050.

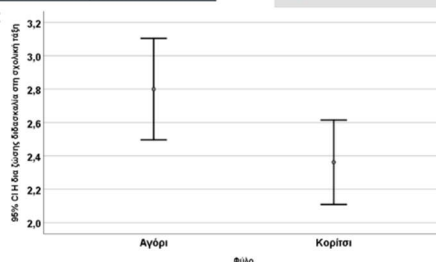
Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικώς μη σημαντικό αποτέλεσμα (τιμή p-value >0,05 για όλες τις περιπτώσεις) και επομένως δεν υπάρχει επίδραση του παράγοντα ‘φύλο’ ως προς τη άποψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

γ) Επίδραση του παράγοντα ‘φύλο’ στην ιεράρχηση των μαθητών/τριών για: i) τη δια ζώσης διδασκαλία, ii) την επαφή με τους συμμαθητές τους, iii) τη ζωή/δραστηριότητες εκτός σχολείου και iv) τη ζωή στο σχολικό περιβάλλον (εκτός της διδασκαλίας). Η διερεύνηση της επίδρασης έγινε με τη χρήση του κριτηρίου Chi-Square και τα αποτελέσματα δίνονται στα διαγράμματα 12, 13, 14, 15.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,071 ^a	3	,045
Likelihood Ratio	8,384	3	,039
Linear-by-Linear Association	4,396	1	,036
N of Valid Cases	144		

a. 0 cells (0,0%) have expected count minimum expected count is 9,72.

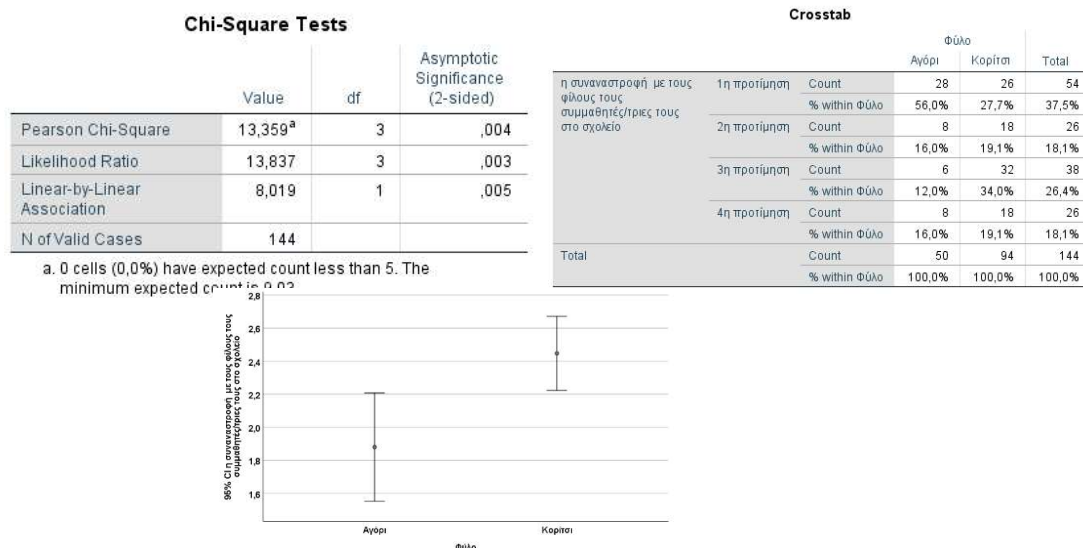
Crosstab

Η δια ζώσης διδασκαλία στη σχολική τάξη		Φύλο		Total
		Αγόρι	Κορίτσι	
1η προτίμηση	Count	8	34	42
	% within Φύλο	16,0%	36,2%	29,2%
2η προτίμηση	Count	10	18	28
	% within Φύλο	20,0%	19,1%	19,4%
3η προτίμηση	Count	16	16	32
	% within Φύλο	32,0%	17,0%	22,2%
4η προτίμηση	Count	16	26	42
	% within Φύλο	32,0%	27,7%	29,2%
Total	Count	50	94	144
	% within Φύλο	100,0%	100,0%	100,0%

Από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες Η απότομη μετάβαση της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Στάσεις-Αντιλήψεις-Σενάρια-Προοπτικές-Προτάσεις

Διάγραμμα 12: Επίδραση του παράγοντα ‘φύλο’ στη δια ζώσης διδασκαλία

Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικώς σημαντική (τιμή p-value = 0,045 <0,05) επίδραση του παράγοντα ‘φύλο’ ως προς τη δια ζώσης διδασκαλία με τα κορίτσια σε μεγαλύτερο ποσοστό να το έχουν θέσει ως πρώτη προτίμηση (36,2% έναντι 16% των αγοριών).

Διάγραμμα 13: Επίδραση του παράγοντα ‘φύλο’ στη συναναστροφή με τους συμμαθητές/τριες στο σχολείο

Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικώς σημαντική (τιμή p-value = 0,004 <0,05) επίδραση του παράγοντα ‘φύλο’ ως προς τη δια ζώσης διδασκαλία με τα αγόρια σε μεγαλύτερο ποσοστό να το έχουν θέσει ως πρώτη προτίμηση (56,0% έναντι 27,7% των κοριτσιών).

Ως προς τις συναναστροφές/δραστηριότητες εκτός σχολείου [$\chi^2 (3) = 1,202, p = 0,752$] και ως προς το σχολικό περιβάλλον/δραστηριότητες [$\chi^2 (3) = 3,275, p = 0,351$] δεν φαίνεται επίδραση του φύλου (στατιστικώς μη σημαντικό αποτέλεσμα)

Συμπεράσματα

Τα ερευνητικά ευρήματα είναι ενδεικτικά της επίδρασης που είχε η περίοδος ισχύος του εγκλεισμού κοινωνικής αποστασιοποίησης στη τόσο στην σχολική όσο και στην κοινωνική ζωή των μαθητών. Σε ότι αφορά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπήρξε σταδιακή αύξηση της θετικής άποψης των μαθητών μέχρι τη κορύφωση της πανδημίας (~63%), παρότι η αύξηση αυτή περιορίστηκε μετά το πέρας της πανδημίας (~32% σε σχέση με την αρχική άποψη). Η ενίσχυση της θετικής γνώμης μπορεί να θεωρηθεί ότι σηματοδοτεί την αλλαγή στάσης των μαθητών/τριών απέναντι στην πρωτόγνωρη εμπειρία της εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Η επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς παρουσιάζει γενικά μικρές αυξομειώσεις χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές με μικρό θετικό πρόσημο (~6%) στο τέλος της πανδημίας. Μπορεί ως εκ τούτου να υποστηριχθεί ότι η διερευνούμενη περίοδος δεν άλλαξε τα ποσοτικά και ποιοτικά

δεδομένα της επικοινωνίας εκπαιδευτικών-μαθητών/τριών, όπως είχαν διαμορφωθεί πριν το κλείσιμο των σχολείων. Η επικοινωνία/συνεργασία με τους συμμαθητές παρουσιάζει μείωση (~20%) στην κορύφωση της πανδημίας, ενώ αυτή η μείωση εξανεμίζεται με το άνοιγμα των σχολείων. Η μείωση, αν και αναμενόμενη λόγω του εγκλεισμού, επιδρά στην ψυχοσυναισθηματική κατάσταση των μαθητών/τριών πράγμα που αντανακλάται και στην κοινωνική τους δικτύωση. Ως προς την υλοποίηση εργασιών και τις εκπαιδευτικές υποχρεώσεις, παρατηρείται μείωση της ενασχόλησης κατά την διάρκεια της «κοινωνικής αποστασιοποίησης» (~11%) ενώ με το άνοιγμα των σχολείων επανέρχεται στα πρότερα επίπεδα. Η μείωση αυτή μπορεί εν μέρει να αποδοθεί και στα προβλήματα που προέκυψαν από την «επείγουσα» εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (η οποία δεν αντιμετώπισε υπαρκτά ζητήματα όπως: ελλιπής τεχνολογικός εξοπλισμός, ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, δυσκολία χρήσης των νέων τεχνολογιών από εκπαιδευτικούς και μαθητές κλπ). Ως προς το ενδιαφέρον για νέα γνώση/πληροφόρηση/ενημέρωση παρατηρείται μια μικρή αυξομείωση ($\pm 5\%$) κατά την διάρκεια της «κοινωνικής αποστασιοποίησης». Το σημείο αυτό αξίζει να διερευνηθεί διεξοδικότερα, ώστε να αναδειχθούν οι λόγοι αυτής της έλλειψης ενδιαφέροντος. Από την άλλη πλευρά έκδηλη εμφανίζεται η αγωνία των μαθητών/τριών για την ολοκλήρωση του σχολικού έτους. Παρατηρείται σημαντική αύξηση στην κορύφωση της «κοινωνικής αποστασιοποίησης» (~20%), ενώ η αύξηση αυτή μειώνεται προς το τέλος της πανδημίας (~8%), όταν διαφαίνεται ότι δεν θα υπάρξει απώλεια του σχολικού έτους. Εντούτοις, παραμένει σημαντική ιδιαίτερα στα άτομα που απάντησαν 2 εβδομάδες μετά το άνοιγμα των σχολείων (16,9%), δείχνοντας γενικά και την αγωνία τους ως προς τις προαγωγικές, απολυτήριες και εισαγωγικές εξετάσεις οι οποίες δεν είχαν καθοριστεί ακόμη από το Υπουργείο Παιδείας.

Ιδιαίτερα ενδιαφέροντα είναι τα ευρήματα που αναφέρονται θεωρείται στο τι έλλειψε περισσότερο (1η επιλογή) από τη σχολική και κοινωνική ζωή των μαθητών/τριών. Ως πιο σημαντική προβάλλεται η έλλειψη επαφής με τους συμμαθητές/τριες τους (~38%) και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι ότι στα αγόρια καταγράφηκε διαφορά ~30% σε σχέση με τα κορίτσια (στατιστικώς σημαντική διαφορά). Επίσης σημαντική θεωρείται η έλλειψη της διαζώσης διδασκαλίας (~29%). Στο συγκεκριμένο ερώτημα στα κορίτσια καταγράφηκε διαφορά ~20% σε σχέση με τα αγόρια (στατιστικώς σημαντική διαφορά).

Η επίδραση του φύλου είναι εμφανής και στην επικοινωνία/συνεργασία των μαθητών/τριών με τους εκπαιδευτικούς, στην υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων/υποχρεώσεων, στην αγωνία για την ολοκλήρωση σχολικής χρονιάς και σπουδών στη διαζώσης διδασκαλία με τα κορίτσια να δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον κατά την κορύφωση και προς το τέλος των μέτρων (στατιστικώς σημαντική διαφορά). Τέλος ο παράγοντας 'φύλο' φαίνεται ότι δεν επιδρά στην επικοινωνία/συνεργασία με τους συμμαθητές, στη διάθεση για νέα γνώση/ενημέρωση/πληροφόρηση, στη ζωή/δραστηριότητες εκτός σχολείου, στη ζωή/δραστηριότητες στο σχολικό περιβάλλον και στην άποψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Γενικά τα ευρήματα ανέδειξαν τη σημαντική επιρροή που είχε η επιβαλλόμενη κοινωνική αποστασιοποίηση των μαθητών/τριών στη σχολική και κοινωνική ζωή τους σε πολλές εμφάνσεις της καθημερινότητάς τους και μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία για περαιτέρω μελέτες.

Αναφορές

Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N. & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395, 912-920.

Από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες Η απότομη μετάβαση της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Στάσεις-Αντιλήψεις-Σενάρια-Προοπτικές-Προτάσεις

- Coen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Deighton, J., Lereya, S. T., Casey, P., Patalay, P., Humphrey, N. & Wolpert, M. (2019). Prevalence of mental health problems in schools: poverty and other risk factors among 28 000 adolescents in England. *The British Journal of Psychiatry*, 215(3), 565-567.
- Loades, M. E., Chatburn, E., Higon-Sweeney, N., Reynolds, S., Shafran, R., Brigden, A. & Crawley, E. (2020). Rapid Systematic Review: The Impact of Social Isolation and Loneliness on the Mental Health of Children and Adolescents in the Context of COVID-19. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 59(11), 1218-1239
- OECD (2020). *Education and COVID-19: Focusing on the long-term impact of school closures*. Retrieved on March 10, 2020 from <http://bitly.ws/9q3z>
- OECD (2020b). *School education during COVID-19: Were teachers and students ready? (Country notes)*. Retrieved on May 20, 2020 from <http://www.oecd.org/education/coronavirus-education-country-notes.htm>
- Psychiatry Research (2020). Special Articles on Mental Health and Covid-19. *Psychiatry Research*. Retrieved on May 14, 2021 from <http://bitly.ws/9q3l>
- UNESCO (2020). *COVID-19 Impact on Education*. Retrieved on May 7, 2021 from: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- Van Bavel, J. J., Baicker, K., Boggio, P. S., Capraro, V., Cichocka, A., Cikara, M. & Drury, J. (2020). Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response. *Nature Human Behaviour*, 4, 460-471.
- Μακράκης, Β. (2005). *Ανάλυση δεδομένων στην επιστημονική έρευνα με τη χρήση του SPSS*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ροδόσος, Π.Α. & Τσαούσης, Γ. (2011). *Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS*. Αθήνα: Τόπος.
- ΥΠΑΙΘ (2020). *Εγκύκλιος 51958/ΓΔ4 - 07-05-2020, Επαναλειτουργία των σχολείων Δ/θμιας Εκπαίδευσης*. Διαθέσιμη στο διαδίκτυο. Retrieved on May 8, 2021 from <http://bitly.ws/9q3g>
- ΦΕΚ (2020). *Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου - Κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της εμφάνισης του κορωνοϊού COVID-19 και της ανάγκης περιορισμού της διάδοσής του*. ΦΕΚ Α55/11-3-2020, σ. 997-1005. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.